

עידן

דע אר
אלקן אכד
ועבדהו

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון רכא - פרשת ויקרא - שנת תשפ"ה

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - זו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - זו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

פרשת ויקרא

ביאורים ויסודות מורכבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

• בתוך המאמר:

- מה היתה הכפרה הראשונה שהוצרכה בעולם?
- מהי מעלת הקרבנות של זמן העתיד לעומת מדרגתן בזמן הזה?
- מהי תכלית הטובה היוצאת מפגם מיעוט הירח?
- ימי חודש ניסן מתקנים את החושך של לילי טבת הארוכות
- מהו הקשר בין עבודת הנרות של אהרן הכהן לקרבנות הנשיאים?
- מה ענין פגם ההוד? ובמה הוא מקושר למיעוט הירח?

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

מי יעלה בהר ה'?

הענווה שנובעת
מגודל ההשגות

עמוד ה

ואת אשמו יביא לה': תיקון מיעוט הירח ע"י עבודת הקרבנות

הקודם). הרי מוכח מזה שהשעיר הנקרב בראש חודש לכפר על פגם מיעוט הירח הוא שורש כל הקרבנות הקרבים במקדש, וכפרה זאת היא מקור כל הכפרות הנעשות בו

מניין הפסוקים שבתורת כהנים עולה כמנין 'שמש ירח'

ורמו לדבר יש, כי מנין הפסוקים שבספר תורת כהנים הוא תתנ"ח פסוקים, ומספר זה עולה כמנין 'שמש ירח', לרמוז על טעם כל הקרבנות הכתובים בספר הזה, ששורש כולם הוא בפגם מיעוט הירח - שנהפכה להיות המאור הקטן לעומת המאור הגדול ה'שמש', ותכלית כל הקרבנות היא לכפר ולרצות על פגם זה, כדי להשלים את הירח מחסונו ולהשוותה אל השמש.

'א' זעירא' רומזת על מיעוט 'אלופו של עולם'

עוד יש לרמוז זאת בתיבה הראשונה שבספר 'ויקרא' שיש בה א' זעירא, והא' זעירא מורה על שמדת המלכות של האלופו של עולם נתמעטה וירדה למקום הקטנות. וכמו כן 'ויקרא' הוא מלשון יקר וכבוד (ראה בוה"ק ריש פרשתו), והא' זעירא שבו מורה על המעטתו של כבוד ה', והיינו ענין מיעוט הירח, שמדת מלכותו ית' נתמעטה כביכול וירדה למקום הגלות, בסוד גלות השכינה^(א).

ענין הקרבנות אינו בשלימות - כל עוד שאין הלבנה מאירה כאור החמה

היוצא מהאמור, ששורש כל הקרבנות הקרבים במקדש הוא הקרבן הבא לכפר על פגם שורשי זה של מיעוט הירח.

ומעתה, מאחר שרואים שכפרה זו עדיין איננה בשלימות כל עוד שאין אור הירח מאיר כאור החמה, וכדמוכח מכך אשר בכל ראש חודש צריכים להקריב כפרה מחודשת על מיעוט הירח, הרי שפגם זה צריך כפרה תמידית בכל ראש חודש, ולא יתוקן לגמרי עד לעתיד לבוא, כאשר יתקיים מאמר הכתוב (ישעיה ל, כו) 'והיה אור הלבנה כאור החמה'. ומאחר שקרבן זה הוא שורש כל הקרבנות, יש ללמוד מכך שגם כל ענין הקרבנות עדיין איננו בשלימותו, עד לעתיד עליו הובטחנו 'ועולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי' (שם ג, ט), שאז יהא תיקון המזבח והקרבנות בשלימות, וכלשון התפלה (מוסף לראש חודש) 'מזבח חדש בציון תבין, ועולת ראש חודש נעלה עליו, ושעירי עזים נעשה ברצון, ובעבודת בית המקדש נשמח כולנו'

א

שורש הקרבנות הוא קרבן הכפרה על מיעוט הירח

הנה פרשה זו פותחת את ספר תורת כהנים, העוסק בעיקר בענייני הקרבנות לשמים, ובהעלאתן על המזבח שיהיו לרצון לפני ה', כדי לכפר ולרצות על בני ישראל.

שורש כל הקרבנות הוא הכפרה הראשונה שעל מיעוט הירח

והנה נודע שהפגם הראשון בעולם שהוצרך לכפרה, הוא מיעוט הירח - שנתמעטה הלבנה מגדלותה אחר שטענה 'אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד', שאז אמר הקב"ה 'הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח' (חולין טו). והכפרה הבאה לרצות ולכפר על פגם זה, הוא שעיר החטאת הקרב בכל ראש חודש - בעת התחדשות הירח בכל חודש - שרק בו נאמר 'לה' - (במדבר כח-יא) 'ושעיר עזים אחד לחטאת לה', 'לה' דייקא כביכול, לפי שאמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח (שם). ומאחר שהפגם הלוה הוא שורש כל הפגמים והחטאים הנעשים בעולם, כי כל החסרונות ההווים אח"כ תלויים בחסרון זה של מיעוט הירח כנודע, הנה כמו כן הכפרה הניתנה לכפר עליו, היא שורש הכפרה הנעשה ע"י הקרבנות שמקריבים בני ישראל לכפר על כל חטאותם, כי כל הקרבנות מושרשים בקרבן זה הבא לכפר על כביכול ב"ה.

התחלת סדר הקרבנות בראש חודש ניסן - שמכפרים בו על מיעוט הירח

וראיה לדבר גם מכך שהיום הראשון שהתחיל בו סדר עבודת התמיד, ראשון לעבודה (שבת פז), היה ראש חודש ניסן, ראשון לחדשים (שם), שבו ביום התחילו להקריב קרבנות ציבור במשכן. והלא באותו היום הקריבו גם את השעיר הבא לכפר על מיעוט הירח. ולא עוד, אלא שראש חודש זה הוא שורש כל ראשי החדשים ותיקוני הירח הנעשים בהם, וכמו שנאמר בו (שמות יב ב) 'החודש הזה לכם ראש חדשים' וגו' (ראה בגליון

פטרון הגליון - ניסן

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד
מוה"ר יואל גרינפעלד הי"ד
לע"נ אמו האה"ח רבקה לאה ב"ר משה צבי ע"ה
נפטרה ר"ה ניסן תשס"ז לפ"ק

ב. מיעוט הירח: ירידת השכינה הק' להחיות את החושך, ולהעלות ניצוה"ק מהגלות. והיינו לילי טבת הארוכים שבהם החושך גדול יותר, וכהודאה על התקצרותם בא קרבנו של אדה"ר, אך החסרון היסודי בקרבנות גרם שנהפך לעבודה זרה.

ג. פגם מדת ההוד: שאין מברכים על הרעה בלשון הטובה, כי מיעוט הירח מסתיר את הטוב הנחבא בחושך וברע. אך 'לעולם הבא כולו הטוב והמטיב'. תחלת תיקון ההוד ע"י שירת דוד ותודונו.

תוקף גלות השכינה בימי החשכות של תקופת טבת

מיעוט הירח: ירידת השכינה הק' להאיר במקומות החושך

וכדי להבין מהו שורשו של פגם זה בקרבנות, הנה ענין גלות השכינה שאמרנו שהיתה ע"י מיעוט הירח, הוא מה שעל מדת המלכות - המקבלת את אורה מן השמש המאיר ביום - לירד בחשכת לילה ובזמן הגלות למקומות החושך והאפלה, ולהשתדל להאיר שם מאורה הגדול, ועניינו הוא, שהשכינה הק' יורדת לגלות בכדי ללקט ניצוצות הקדושים שנפלו בעמקי הקליפות, והיא מאירה אליהם מאור זיו שכיתה כדי שיתעלו שוב למקומם הנכון במחנה הקדושה.

'הרבה צבאיה' רומז לריבוי הניצוצין המתעלים מתוך הגלות

ותיקונים גדולים אלו נרמזים במה שאמרנו חז"ל (רש"י בראשית א, טו, ע"פ בר"ד ו, ד) שמפני שמיטע השי"ת את הלבנה הרבה צבאיה כדי להפיס דעתה, והם הכוכבים המשמשים בלילה בעת שכינת הירח. כי ריבוי הכוכבים לניצוצי המלכות המתעלים בזמן הגלות, שהם הברורים והתיקונים הנשגבים הנפעלים ע"י מדת המלכות המלקטת ומבררת ניצוצין קדישין במקום הגלות, והיא ממשכת את אור השמש למקום החושך וקטנות הגלות, וענ"ז נעשה ריבוי גדול של צבא השכינה

פגם מיעוט הירח ניכר ביותר בלילי טבת הארוכות

והנה אם כל עצם המעטת הירח גרמה לחושך ולילה, עד שלעת עתה אין הלבנה מאירה כאור החמה, הנה ביותר בולט ענין מיעוט הירח בחודש טבת, שלילי טבת הארוכות מורות לחושך גדול השורה בזמן ההוא, ובהן ניכרת מאוד חשכות הלילה שנגרמה בעקבות מיעוט הירח. ובירידת הירח לתוך חשכות גדולה זו, צריכה היא ביותר לברר בירורים ולהעלות ניצוצות הקדושים, וכאמור שכל תכלית מיעוט הירח היתה כדי לתקן תיקונים במקום החושך.

קרבנו הראשון של אדה"ר היה על תיקון חשכות הלילה שבחודש טבת

ולפי האמור ששורש הקרבנות הוא כדי לכפר ולתקן את פגם מיעוט הירח, הנה כי כן מצינו שהקרבן הראשון שהקריב אדם הראשון היה בעקבות תיקון חשכות הלילה, וביותר על ענין לילי טבת הארוכות, וכדאיאת בגמ' (ע"ז ח. ת) 'לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר, אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, עמד וישב שמונה ימים בתענית ובתפלה. כיון שראה תקופת טבת, וראה יום שמאריך והולך, אמר מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים'. עוד איתא התם 'יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר, אוי לי, שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. היה יושב ובוכה כל הלילה, וחווה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר, אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור שקרבנו קודמין לפרסותיו, שנאמר (ההלים טו, לב) ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס'. הרי שהטעם שהקריב אדם הראשון קרבן היה מפני שראה את התיקון המתהווה אחר חשכות הלילה - שהוא כעין תיקון פגם מיעוט הירח.

אדה"ר קבע את תקופת טבת כחג לשם שמים, והגוים המכום לעבו"ז

אמנם כדרך שאמרנו שכעת אין לנו את ענין הקרבנות בשלימות, וזה מפני שעדיין לא נתקן לגמרי חסרון מיעוט הירח, לכן היה איזה פגם גם בקרבן זה של אדם הראשון. והוא מה דמטיק הגמ' שם 'הוא קבעם לשם שמים, והם קבעו לשם עבודת כוכבים', כלומר שאותם הימים של תקופת טבת שקבע אדם הראשון לימים טובים לשם שמים, באו האומות אח"כ וקבעו לחגאות של עבודה זרה, עד היום הזה.

החסרון בקרבן אדה"ר גרם שיוכל אח"כ להתהפך לעבודה זרה

והיינו שעצם זה שהיום טוב שקבע אדם הראשון לשם ה' נתהפך ליום אידם של עובדי כוכבים, הוא הוכחה שחל איזה חסרון באותו הקרבן שהקריב אדם הראשון, כי דבר הנעשה בתכלית השלימות אי אפשר שישתלשל ממנו עבודה זרה, ומאחר

שרואים שכן יצא ממנו יום חג לגויים, הרי שלא היתה הקרבה זו בשלימות. ואשר על כך שיבח דוד המלך ע"ה את עצמו באמרו (שם פסוק ל"א) 'אהללה שם אלקים בשיר ואגדלנו בתודה, ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס', כלומר שהתהילות של דוד המלך ע"ה טובים יותר בעיני ה' מהשור פר שהקריב אדם הראשון, ומטעם הנ"ל, שקרבנו של אדה"ר לא היה בשלימות, והוצרך עדיין לתיקון⁽²⁾.

'היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים - אז תחפוץ וזבחי צדק עולה וכליל'

ומעתה, מאחר שקרבן הראשון של האדם לא היה בו שלימות, מכחו נמשך חסרון השלימות גם בכל הקרבנות של כל הדורות עד ביאת משיח, ורק לעתיד לבוא בזמן התיקון יגיעו לשלימותם, וכמ"ש (שם נא, כ-כא) 'היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, אז תחפוץ וזבחי צדק עולה וכליל, אז יעלו על מזבחך פרים'.

ג

מיעוט הירח גרם חיסרון במדת ההודאה להשי"ת

והנה מחסרון זה שישנו לעת עתה בענין הקרבנות, שעניינו מורש בפגם מיעוט הירח שעדיין לא נתקן לגמרי, משתלשל ג"כ מה שמדת ההוד עדיין איננה בשלימות, והיינו מה שלעת עתה אי אפשר להודות ולהלל להשי"ת כראוי וכנכון, וכמו שיבואר.

פגם מדת ההוד: שאי אפשר לברך על הרעה בלשון שמברכים על הטובה

כי הנה מיעוט הירח הוא הגורם לכל הצרות והחסרונות שבעולם, כי כולם מכונים בשם חושך - חסרון האור הנגרם מהמעטת אור הלבנה. אמנם נודע שלאמיתו של דבר אין מציאות כזו של רע בעולם כלל, וכדרך דתנן (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', ולפי פשוטו הכוונה בהשוואה ממש. אלא שבגמ' הקשו על כך (שם ע"ו) 'והתנן על בשרות טובות אומר הטוב והמטיב, על בשרות רעות אומר ברוך דיון האמת', ומשני 'אמר ראש לא נצרכה אלא לקבולנהו רעות היוצא מזה, שעל אף שבאמת חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, בכל זאת אין ברכתיהן שוות, כי אי אפשר לברך על הרעה באותה מטבע עצמה שמברכים על הטובה.

מכח מיעוט הירח אין הטוב הגנוז בתוך החושך נראה בהדיא

ויסוד הדבר הוא כאמור, כי מיעוט הירח גרם לכך שלעין החיצונית אין הטוב הנפעל במאורע הרע נראה וניכר כלל, ולכן על אף שאנו ידיעים ומאמינים שאין שום רע יורד מלמעלה, מכל מקום כיוון שלפי ראות עינינו נראה הדבר בחושך וצער, אי אפשר לברך עליו את אותה הברכה שמברכים על הטובה. וכענין שאמרו ז"ל (יומא טו:) על ירמיה ודניאל שלא אמרו 'גבור' ו'נורא', 'מתוך שידעין בהקב"ה שאמיתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו'. כלומר שלא שייך לברך ברכה על מדרגה שאין עומדים בה עתה, ועל כן מכיון שעדיין לא נתגלה השואת אור הלבנה כאור החמה, ואין נראה האור שבתוך החושך, לכך אי אפשר לברך על שניהם את אותה הברכה עכ"פ מבואר שמיעוט הירח גרם, שמדת ההוד - ענין ההודאה להשי"ת - עדיין אינה בשלימות, כי בזמן הזה אין יכולים להודות להשי"ת גם על הרע - כפי שהיה ראוי באמת

'לעולם הבא כולו הטוב והמטיב' - כיון שיהא אור הלבנה כאור החמה

ובענין זה אמרינן ג"כ בגמ' (פסחים ג.) על הפסוק (מזריח יד, ט) 'והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', 'אטו האידינא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה, על בשרות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשרות רעות אומר ברוך דיון האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב'. ומה שלעולם הבא יהא כולו הטוב והמטיב, הוא מצד מה שלעתידי לבוא יהיה אור הלבנה כאור החמה, שהירח, בחי' מלכות, המכונה בשם 'שמו', תהא ג"כ אחד, והיינו שבזמן ההוא תתעלה המלכות להיות שוה למדרגת הוי"ה, ענין אור הלבנה כאור החמה, וממילא יהא כולו הטוב והמטיב. אולם בעולם הזה עדיין אין עומדים במדרגה זו, ועל כן 'על בשרות רעות אומר ברוך דיון האמת', ענין פגם ההוד כנ"ל⁽³⁾.

א. ומטעם זה נמי הוצרכו הסנהדרין לישב אצל המזבח (ירושלמי מכות פ"ב ה"ה; הובא ברש"י ריש פר' משפטים), והענין בזה, כי הדין תורה הראשון שהיה בעולם היה בין השמש והירח, שהרי הירח באה בטבעה ש"א אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, והקב"ה פסק את הדין לומר לה 'לכי ומעטי את עצמך', ומאחר שהיה זה הדין תורה הראשון בעולם הרי כל יניקת הסנהדרין שבכל הדורות דלון ולפסוק דיני תורה באה מנח ההוראה הלזו. וכיון שפסק זה צריך כפרה, כמו כן כל ישיבת סנהדרין צריכה כפרה, ולכן שיהיה לישב ולדון אצל המזבח.

ב. וחזינן זאת נמי בקרבן שהקריב קין, שגם הוא הוצרך לתיקון, וכדכתיב (בראשית ד, ה-ו) 'ישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה', וקרבן זה בא גם הוא מחמת הסתכלות קין במקום החושך, ואשר לכך הקריב הוא קרבן בכדי לפייס את מדת הדין (ואמכ"ל⁽⁴⁾), ולפיכך לא נתקבל קרבן זה לרצון.

ומקרה זה נמשכה הריחאה הראשונה בעולם, כי בשביל שעלה קרבן הבל אחיו לרצון לפני ה' הרג אותו קין. ועל כך כתיב (שמות כא, ד) 'וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה, מעם מזבחי תקנותו למות'. כי הנה הרוצח את חברו יכול לכאורה להתנצל על מעשהו, באמרו ששורש הצידי נמשך מאותו החסרון שישנו בענין המזבח, והוא הפגם שבקרבנו של קין, וממילא אין טענה עליו כל כך בדבר. אמנם על כך אמרה תורה, שהתנצלות זו אינה מועלת לו, כי אדרבה, שורש כל מהות המזבח הוא היפך הריחאה, ותכליתו היא להביא שלום בעולם, וכדכתיב (זכריה כו, ה) 'בניית שם מזבח לה' אלקיך, מזבח אבנים, לא תניף עליהם ברזל, וכן כתוב (שמות כ, כב) 'ואם מזבח אבנים תעשה לי, לא תבנה אתהן גזית, כי חורבן הנפת עליה ותחללה, ודרשו חז"ל (מכילתא שם) 'מכאן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר, המזבח נברא להאריך שנותיו של אדם, והברזל נברא לקצר שנותיו של אדם, אינו רשאי להניף המקצר על המאריך'. ובעומק הדברים היינו איתר תכלית ענין המזבח הוא להביא שלום בין השמש והירח, ולעתידי לבוא בזמן שיהא אור הלבנה כאור החמה, אזי אכן תגיע עבודת המזבח לשלימותה. ואילו הרוצח המתנצל על רציחתו מנח החסרון שבמזבח, הרי הוא מחלף ומעוות את כל ענין המזבח, ולפיכך 'מעם מזבחי תקנותו למות'.

ועכ"פ נמצא שענין הקרבנות עדיין אינו בשלימות לעת עתה. ולכן רואים שאפילו הבל ששעה ה' אליו ואל מנחתו, בכל זאת היה בו ג"כ חסרון, וכדאיאת בזה"ק (תיק"ז קב.) שהבל הציץ למקום נעלה ביותר שלא היה לו רשות להציץ שם, ובעבור זה נתחייב מיתה, ומהוא טעמא עלה ביד קין להרגו. ומיניה נראה שאע"פ שקרבן הבל אכן התקבל לרצון, מכל מקום כיון שעדיין לא הגיע הנפש שיוכל להציץ אל המקום שהציץ בו, מכך נמשך חסרון גם בקרבנו של קין. וכל זה מורה על חסרון השלימות השורה בזמן הזה בענין הקרבנות עד לעת קץ.

ג. ויש לומר שפגם זה של מדת ההוד הוא ג"כ שורש טעמו של הבל שהציץ במקום ג"א היה לו להציץ. ואמרו שהבל רצה לתקן בקרבנו את כל החסרון של מיטות הירח, וביקש להמשיך כבר עתה את מדרגת 'כולו הטוב והמטיב', וזהו שהציץ במקום שהיה שלא היה לו רשות - והיינו שהציץ לזמן התיקון השלם. אמנם כיון שלעת עתה עדיין לא הגיע הזמן של תיקון ענין זה בשלימות, ועדיין ישנו פגם במדת ההוד - שאין כולו הטוב והמטיב, והמברך הטוב והמטיב על בשרות רעות הרי זה כדחיקת הקץ, לכך נחשבה לו הצצה זו לחטא, כי הוא מקום נעלה

וכן מצינו בכתוב שהאור מכונה בשם 'טוב', וכדכתיב (בראשית א, ד) 'וירא אלקים את האור כי טוב', ומכך שהחושך שהוא היפך האור הוא מציאות של רע, והנכנס למקום החושך הרי הוא כמו שנכנס למקום של היפך הטוב, ומהאי טעמא אין מברכים לעת עתה ברכת 'הטוב והמטיב' על החושך והרע⁽¹⁾.

ואגדלנו בתורה' - תיקון ההוד ע"י שירי דוד המלך

ובכך ביאר עומק הפסוק הנזכר שאמר דוד המלך ע"ה 'אהללה שם אלקים בשיר, ואגדלנו בתורה, ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס'. שהרי נתבאר כי בזמן הזה יש חסרון בקרבנות, והוא נמשך מהפגם שהיה בקרבן שהקריב אדם הראשון, ענין פגם ההוד. ואילו עניינו של דוד המלך שחיבר ספר התהלים הוא נתינת ההודאה להקב"ה, וכן הוא בא משבט יהודה שנקרא שמו כן על שם 'הפעם אודה את ה' (בראשית כט, לה). ועל כך אמר דוד 'אהללה שם אלקים בשיר, ואגדלנו בתורה, ותיטב לה' משור פר' וגו', כלומר שהודאה זו שאני נתן ומודה להקב"ה, אשר בכך הנני מתקן את מדת ההוד, הינה טובה לה' מקרבנו של אדם הראשון - שעדיין לוקה בפגם ההוד כנ"ל.

ד

תיקון מדת ההוד בחודש ניסן

חודש טבת כנגד שבט דן - בחי' חושך ודין

והנה אמרנו שבחודש טבת, ששורה בו חשכות ואפלה גדולה, מורגש ביותר הפגם של מיעוט הירח. ונראה הדבר גם מהא שלפי סדר הדגלים מכיון חודש טבת כנגד שבט דן, ומצינו בגמ' (ראה פסחים ד, ט) ששבט דן יש להם שייכות יתירה למדת הדין, בחי' חושך וגבורות, היפך מדת החסד, המרומז לאור ורחמים. וכמו כן הינם היפך ההודאה (עיי"ש בגמ'), שהוא ענין פגם ההוד הנזכר.

תיקון ההוד בחודש ניסן - שכנגד שבט יהודה

ולעומת זאת תיקון ההוד נפעל ע"י שבט יהודה, שהרי יהודה מלשון הודאה כנ"ל, וכל עבודתו של יהודה היא ההודאה ונתינת הודיה להש"ת בכל מצב ומצב שעומד בו האדם. וכמו כן שבט יהודה הוא כנגד חודש ניסן, שהוא זמן האור

תיקון פגם הירח שבחודש שבט דן ע"י ההתחברות לשבט יהודה

ועיקר התיקון למיעוט הירח שבחודש טבת הוא ע"י שמקשרים את שבט דן שכנגד חודש זה - עם שבט יהודה, וכדחזינו בהרבה מקומות שהתורה מקשרת את שני שבטים אלו זה עם זה. ראשית מצינו כן בסדר הולדת השבטים, שדן נולד תיכף אחר לידת יהודה (בראשית ל, ה). עוד מצינו בברכת שבט דן (שם מט, טו) 'דן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל', ופירש"י: 'כאחד שבטי ישראל, למיחוד שבשבטים, הוא דוד שבט מיהודה. וכן בברכת יהודה כתיב (שם פסוק ט) 'גור אריה יהודה', וכלשון הזה עצמו נאמר בשבט דן בפר' וזאת הברכה (דברים לג, כב) 'דן גור אריה'.

ובהדיא מצינו כן בעת בנין המשכן שהתורה השוותה את הירודים שבשבטים אל הגדול שבם, וכמ"ש (שמות לה, ל-לד) 'ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וכו', הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן, ופירש"י: 'אהליאב משבט דן, מן הירודין שבשבטים מבני השפוחות, והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן, והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר (איוב לד, יט) ולא ניכר שוע לפני דל'. הרי שישנו קשר בין שבט דן לשבט יהודה, חודש טבת אל חודש ניסן, וע"י התקשרות זאת נתקן את פגם מיעוט הירח השורה ביותר בחודש שכנגד שבט דן

בחודש ניסן נתקן כל פגמי מיעוט הירח שבכל החודשים

ובאמת לא זה בלבד ששבט דן נתקן בכח חודש ניסן, אלא שגם כל ענין מיעוט הירח שבכל ראשי החודשים - שעבורו מקריבים בהם שעירי חטאת - נתקנים בחודש הראשון. כי הרי ב"ב ימים הראשונים של חודש ניסן נחכו שנים עשר הנשיאים את המזבח, נשיא אחד ליום, שכל נשיא הקריב את קרבנו ביום המיוחד המכוון לאותו החודש שלו מ"ב חשי השנה, והיינו כנגד ענין מיעוט הירח של החודש השייך לשבטו. והיינו כאמור לעיל, שכל הקרבנות מושרשים בכפרה הראשונה שעל מיעוט הירח, וכפרה זו של כל י"ב ראשי החודשים מיוסדת על הכפרה שבחודש ניסן, ראש החודשים כנ"ל, שכל ראשי החודשים כלולים בחודש ניסן, ובחודש זה מונח סוד הגאולה, והיינו שבחודש ניסן נתגלו כל הביורים והתיקונים שפעלו ישראל בהיותם בגלות מצרים, ולכך ראש חודש ניסן המכוון כנגד שבט יהודה הוא עיקר זמן התיקון למיעוט הירח⁽²⁾.

ביותר שעדיין לא נתגלה לעת עתה.

קרבנות תודה בי"ג ניסן - הארת תיקון ההוד של זמן העתיד

הינוכו של אהרן הכהן בהדלקת המנורה ביום י"ג ניסן

והנה נודעים כמה דברי המדרש (במד"ד טו, ו) שהביא רש"י (במדבר ח, ב) 'למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, היך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות'.

והנה עובדא זו הרי היתה ביום י"ג ניסן, כי לאחר שגמרו הנשיאים להקריב את קרבנם לחנוכת המזבח ב"ב ימי חודש ניסן, ראה אהרן שלא היה עמהם בחנוכה, ונמסר לו לחנוך את המשכן ע"י הדלקת המנורה ביום י"ג ניסן. ונודע מה שכתב שם הרמב"ן שחינוך זה של הנרות רומזת על חנוכת בית חשמונאי שהיתה בבית שני על ידי יוחנן כהן גדול ובניו, עיי"ש. הרי שביום י"ג ניסן נתגלה שורשו הנעלם של נס חנוכה.

המשכת הארת נרות חנוכה - כדי לתקן פגם מיעוט הירח

ולפי דברינו לעיל שקרבנות הנשיאים באו לכפר ולתקן את פגם מיעוט הירח, יש להוסיף ולומר שזהו גם עומק מה שחינוך אהרן הכהן את המשכן ביום זה ע"י הארת אור חנוכה, שהוא המשך ותוספת לתיקון הנשיאים. כי הכח של נרות חנוכה להאיר את החושך של לילי טבת הארוכות, שבהם שורה ביותר פגם מיעוט הירח, הוא מעבודתו של אהרן הכהן בהדלקת המנורה⁽³⁾, שעל ידה המשך אל המשכן אורו של מלך המשיח המאיר בימי חנוכה, והיינו הארה ממדרגת אור הגנוז ותיקון ההוד שלעתיד לבוא. ועל כן התחילה עבודה זו בחודש ניסן, שבו מתתקנות פגם ההוד ומיעוט הירח בשלימות, ומשם שואבים כח לתיקון ימי החשכה שבחודש טבת.

ריבוי קרבנות תודה בי"ג ניסן - תיקון פגם ההוד

ומה שאמרנו שביום י"ג ניסן מאיר הארת אור חנוכה - תיקון מדת ההוד, נרמז גם כמה שמצינו בגמ' (פסחים יג, יג) שביום זה הרבו בני ישראל להביא קרבנות תודה במקדש, והטעם לפי הפשט הוא לפי שלמחר ערב פסח ובכל ימי החג אי אפשר להקריבה מפני חלות חמץ שבה, אך פנימיות הדבר הוא רמז על תיקון הגדול לפגם ההוד שיש ביום הזה.

ה'פסול' וה'חמץ' בקרבן תודה - הוראה על פגם מדת הוד

אמנם כדרך שנתבאר שלעת עתה עדיין לא נתקן ההוד בשלימות ממש, ובכל התיקונים שכבר נעשו בה עדיין יש בה חסרון שלא יתקן עד לעתיד, הנה לכך נמי אמרנו התם בגמ' ש'מתוך שלחמי התודה מרובות - נפסלות בלינה'. ו'פסול' זה שנעשה בלחמי תודה מורה על שישנו עדיין פגם במדת הוד, ועוד לא בא לתיקונו השלם. ומטעם זה הקריבו בלחמי תודה גם עשרה לחמי חמץ, אע"פ שהחמץ מורה לסט"א וקליפות, ואין לו חלק אצל הקדושה, בכל זאת נכלל גם הוא בקרבן תודה, להורות על שעדיין לא נתקן מדת הוד בשלימות.

ההשתמשות בחלות תודה פסולות להוראת איסור חמץ - כי טעם שניהם שוה

ועל ענין זה איתא התם במשנה (א, א) 'רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש, ועוד אמר רבי יהודה שתי חלות של תודה פסולות מנוחות על גב האיציטבא, כל זמן שמונחות - כל העם אוכלין, ניטלה אחת - תולין, לא אוכלין ולא שורפין, ניטלו שתיהן - התחילו כל העם שורפין'. ומה שהשתמשו בחלות תודה פסולות דוקא להורות לישראל על זמן איסור חמץ, הוא מטעם האמור, שהחמץ הנקרב בקרבנות תודה ופסול הלינה שאירע בהם - שורש אחד להם, כי שניהם נמשכים מפגם ההוד שעדיין לא נתקן בשלימות

'אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש' - רומזות לאותיות 'הוד'

ועל כך איתא בתיקון⁽⁴⁾ (ה) ששלשה זמנים אלו הנזכרים במשנה הנ"ל הם אותיות 'הוד', 'אוכלין כל ארבע' - אות ד' מתניבת הוד, 'תולין כל חמש' - אות ה', 'שורפין בתחלת שש' - אות ו', והיינו שענין החמץ, היצר הרע וסט"א, נמשך מפגם ההוד, שלעת עתה עדיין אינו בתיקונו.

אמנם לעתיד לבוא יתקן פגם מיעוט הירח, ותאיר אור הלבנה כאור החמה, ואורם שבעתים יחודש, ואזי תתעלה מדת מלכותו ית', ואת רוח הטומאה יעביר מן הארץ, ותתגלה כבוד מלכותו עלינו בב"א.

ד. וכמו כן שמו של חודש 'טבת' מורה על מציאות הטוב, אלא שלעת עתה היא טמיר ונעלם בתוך חשכת לילי טבת הארוכות, ועדיין לא נתגלה הטוב ההוא, עד לעתיד לבוא שיהא כולו טוב והמטיב.

ואכן ימי חנוכה החלים בתחילת ימי חודש טבת, הם ימי תיקון מדת ההוד כנודע, וכמו כן מאיר באותם הימים הארת אור הגנוז, שהוא האור הטמון ונעלם במקום החשכות, להורות על החשכות הגדולה השורה בתקופת טבת שלאמיתו של דבר היא אור גדול ונפלא, אלא שלעת עתה הוא מכוסה בעניינו וננוז בתוך החושך של מיעוט הירח. ואכן גילוי זה של האור שבתוך החושך, בחי' כולו הטוב והמטיב, הוא חינוך והארה מאורו של מלך המשיח כאמור. וראה בזה הלך.

ה. וע"פ הדברים האלה יש לומר שבענין זה נכשלו ב"ח ניסן נדב ואביהו שני בני אהרן בהקריבים ביום הזה אש זרה לפני ה' (ויקרא יא, א), ונאמר שהיתה כוונתם לתקן בשלימות את פגם מיעוט הירח, בכח אור הגאולה המאיר ביותר בראשון לחודש השנה. וזה ע"פ המבואר בזה"ק (ח"א קט"ו) שא"ש זרה' שרצו הם להקריב, מורה על ה'אשה זרה', בחי' מלכות דסט"א, שביקשו הם לקרב אל הקדושה, והיינו שפעלו בעבודתם הגדולה לתקן את מקום החושך והחיצונים, ולהעלות כל ניצוצי הקדושה המונחים בתוך עמקי הקליפות של הסט"א. אלא שכאמור עדיין לא היה הזמן לא לכן, ועדיין לא הגיע עת של תיקון השלם והעלאת כל ניצוצי"ק מתוך מקומות האפלות, ועל כן נחשב זאת לחטא להם, וכענין חטאו של הבל הנ"ל, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם.

ו. ונרמז גם כמה ששיעורו ד"ל (רש"י שמות כז, כא) את כמות השמן בהדלקת המנורה בכל השנה לפי 'לילי טבת הארוכים' דוקא.

ד. אופן תיקון פגם הירח ומדת ההוד ע"י קשר וחיבור חודש טבת שכנגד שבט דן - עם חודש ניסן של שבט יהודה. וכמו כן יש בחודש ניסן תיקון כללי גם לכל החדשים.

ה. אהרן הכהן חנך את המשכן בהדלקת המנורה ביום י"ג ניסן, כדי להביא את הארת נרות חנוכה ללילי טבת ולתקן פגם הירח, ולכן מרבים בו בקרבנות תודה. ביאור ענין חלות תודה פסולות ששימשו כסימן לזמני אכילת וביעור חמץ.

א.

ראשית התורה הוא בענין ענוה

ויקרא אל משה וגו' (א, א).

פרשת ויקרא פותחת את חומש ויקרא, והיא הפרשה הכ"ד בין פרשיות התורה. ויש לרמוז בענין זה על פי הפסוק 'והוציא את האבן הראשה תשואות חן חן לה' (זכריה ה, ז), ונפרש כי 'אבן' הוא ענין נ"ג סדרי התורה [כמנין שהם נמנים בוה"ק (תיקון כפ) בלי פרשת וזאת הברכה שאינה נקראת בשבת] שהם בני 'אבן', ואבן 'הראשה' מרמז על פרשיות ראשי החומשים שהיינו הפרשיות הפותחות את חמשת חומשי התורה, והיינו פרשת בראשית מחומש בראשית, שמות בחומש שמות, וכן הלאה. והנה מספר אלו הפרשיות בין כל ג"ן הסדרים הם כלהלן, בראשית היא הפרשה הא' שבתורה, פרשת שמות היא הפרשה ה"ג, ויקרא הכ"ד, במדבר היא פרשה ל"ד, ודברים מ"ד. ויהי כולם מרומים על 'חן חן', כי א' י"ג ב"ד ל"ד מ"ד עולים בני' ב' פעמים 'חן', והנה רמזו 'אבן הראשה תשואות חן חן לה'.

והענין בזה החן הוא, כי בפשטות מבינים אשר הראשית היא ענין של גאווה והתנשאות, כי כן הוא על פי דעת בני אדם, שהראש והראשון הוא תמיד מי שנחשב ומחשיב את עצמו להיות החשוב והמתנשא על הכל. אבל דעת התורה אינה כן, אלא אדרבה ככל שנוהגים יותר בענוה ובשפלות, זוכים להתרומם יותר בהתנשאות אמיתית. כמו שמצינו בענין מתן תורה, שהיתה דוקא על הר סיני הנמוך שבהרים (מסד"ר יג, א). כפי כלי הענוה חביבי בעיני ה', כמאמר הכתוב 'ולעניים יתן חן' (משלי ג, ד), ולכן מרוממו הקב"ה לפני הכל.

ולכן ראשית ותחלת חומשי התורה יש בהם רמז על ענוה, שכן תחלת חומש ויקרא היא בפרשה הכ"ד, שהיא אותיות 'דך' המורה על עניות ושפלות [כלשון הכתוב 'אל ישוב דך נכלם' (תהלים עד, כא)]. ותחלת חומש במדבר היא בפרשה הל"ג, שהיא אותיות 'דל' המורה גם כן על עניות ודלות. ושניהם ביחד הם בני' 'חן', שהוא ענין החן הנמשך על העניים. וכך גם תחלת חומש בראשית שהיא פרשה א', יחד עם תחלת חומש דברים שהיא פרשה מ"ד, הם אותיות 'אדם' ובגין מ"ה, ובצירוף פרשת שמות שהיא הפרשה ה"ג, לרמז על י"ג מדות של רחמים, הנקראים גאות ה' (וה"ק ח"ב קלב), והם מתגלים דוקא כאשר האדם אינו מסתיר על גאות ה' בנאוותו של שקר. והנה ענין 'אדם' עם י"ג העולה גם כן בני' 'חן', לרמז על החן הנמשך על בעלי הענוה, והנה מש"כ (שמות לג, יב) 'הודע נא את דרךך ואדעך למען אמצא חן בעיניך'.

ב.

אחדות בין משה רבינו לכלל ישראל

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (א, א).

כתב רש"י 'לאמר, צא ואומר להם דברי כבושים, שבבילכם הוא נדבר עמי'.

יש לומר כי זה רמזו בתיבות 'מאהל מועד', שכן החילוק בני' בין 'משה' ל'ישראל' הוא (פ"ח) כמנין 'מאהל מועד'. והנה מה שאמר הקב"ה למשה רבינו לומר לכלל ישראל שבשבילם בא הדיבור אליו, והיינו אשר על ידי הדיבור נהיה אחדות בין משה רבינו וכלל ישראל, ולכן 'משה' עם 'מאהל מועד' [ששם בא אליו הדיבור] הוא בני' 'ישראל'.

ויש להוסיף כי לפי שנוממה כאן אחדות משה רבינו עם כלל ישראל, לכן יש א' זעירא בתיבת 'ויקרא'. כי כתב האריה"ק (שערי צדק שבת א) כי א' זעירא זו רומזת על אלף האורות שזכה משה רבינו להם בשעת מתן תורה, ואחר חטא העגל שאיבדו כלל ישראל את הכתרים שקיבלו, איבד גם משה רבינו את אלף אורותיו ונשאר רק עם א', ולכן נהיה נא' גדולה שהיא בחי' 'אֶלֶף' רק א' זעירא שהיא אהת. וכתב עוד שם כי בכל ש"ב"ק חזור משה רבינו ומקבל את אורותיו ועל כך אומרים 'ישמח משה במתנת חלקו', ולכן הוא מחזיר לכלל ישראל את האורות בסוד תוספת שבת, עיי"ש. ובה רואים את האחדות הנפלאה בין משה רבינו וכלל ישראל, גם כאשר איבד את חלקו יחד עם כלל ישראל מחמת החטא שלהם, וגם בזה שהוא מחזיק אצלו את האורותיו כדי להאיר את נשמותינו בכל שב"ק.

ג.

פתחי הקדושה המכוונים ל"ב השבטים

ויקרא אל משה וגו' (א, א).

איתא בבעל הטורים: 'ויקרא אל משה, ראשי תיבות 'אמו', בעטרה שעטרה לו אמו', ולא ביאר יותר. ובספה"ק דגל מחנה אפרים (ח"ה עור ירמ"ו ויקרא) פירש בכונתו, על פי דברי וקינו הבעש"ט הק' ז"ע שיש בת קול היוצאת כל יום, והיא סיבת ההורי התשובה הבאים בלב כל מבקש ה'. וזהו ענין 'ויקרא אל משה' שהוא מי שהוא בבחי' הדעת, והוא שומע את קול הקריאה המעוררת לתשובה, וקריאה זו היא מבחי' 'אמו' שהיא אימא עילאה שורש סוד התשובה, עיי"ש.

והנה העתוררות תשובה זו, היא פתח להיכנס בעבודת ה'. וידוע כי יש י"ב פתחים להיכנס אל הקדושה, כמו שיש י"ב פתחים לגן עדן, ועתידים להיות י"ב שערים לירושלים לעתיד לבא (יהו"קא מה, לא-לד) [וזהו ענין י"ב ה'פתחות' שיש למגילת אסתר בדברי האמוראים בגמ' (מנחות ט)]. ובמקו"א רמזו בזה על דברי חז"ל (שבת פ"ט) 'כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן', אשר לכן נזכרו הלכות עניית אמן בשולחן ערוך בסי' קכ"ד שהוא בני' 'עדן', ויש בסימן זה י"ב סעיפים כנגד י"ב השערים.

ואלו הפתחים מכוונים כנגד י"ב השבטים, וידוע בשם האריה"ק כי כנגד י"ב שערים אלו יש י"ב מיני נוסהאות ומנהגים בכלל ישראל, ומקובל עוד מדברי המגיד ממעריטש ז"ע שיש שער אחד נוסף הכולל את כל השערים, ונמצא כי בסך הכל ישנם י"ג שערים אל הקדושה [ואכן היו י"ג שערים בבית המקדש, והם כנגד י"ב השערים עם שער הכולל (שפ"א ויש תרס"ד)]. ולפי זה יש להוסיף רמז, שיש בפרשתנו י"ג פרשיות הפותחות בתיבת 'אם', אשר היא אותיות 'אמו' ה"ל, לרמז על י"ג שערי הקדושה הנפתחים בהתעוררות התשובה הנרמזת ב'אמו'.

ויש להוסיף עוד על פי האמור, כי מוצא הדברים למדנו אשר י"ג הפרשיות הפותחות בתיבת 'אם' הם כנגד י"ב השבטים ועוד א' הכוללת את כולם. ויש לומר כי סדר הפרשיות הם כסדר לידת הכוכבים, ולפי זה נמצא כי הפרשה החמישית [ואם תקריב מנחת הפרשה שם עוסקת בענין מנחת העומר, אשר פנימיות עניינה היא לברר בכל שנה את טהרתה של כנסת ישראל ונאמנתה להקב"ה, כמבואר בוה"ק, ומה שיש מקום להסתפק ח"ו שמה אין כנסת ישראל באמנה איתו ית', הרי זה מוצד שבט דן. כמו שמצינו בהם את אותה אחת שקלקלה כמצרים ולא היתה נאמנת לבעלה (שמו"ר א, כח), וכיום של שבט דן היה פסל מיכה כל שנותיו, ואכן מזהם היו אותם פלטי ענן הנחשלים אחריו" (דברים מה, יח; תחומא תנא י) שאחז בהם עמלק וייבג בהם. וידוע כי 'עמלק' הוא בני' 'ספק' כי באחיותו שבט דן הרי הוא מעורר ספק על טהרתן של ישראל ח"ו, ואת ספק זה מבררים על ידי קרבן העומר.

אבל לאמיתו של דבר אין ספק זה נכון כלל, כי בודאי נאמנים כלל ישראל להקב"ה, כמו שאכן נתברר בכל שנה על ידי קרבן העומר. והנה שכתב רש"י על זה הפסוק: 'ואם תקריב מנחת כיבורים, הרי אם משמש בלשון פי, שהרי אין זה רשות, שהרי במנחת העומר הכתוב מדבר שהיא חובה', הרי כי אפילו שנראה בלשון הפסוק שיש כאן ספק אם יקיימו מצוה זו, והרי זה רמזו על עניינה הפנימי של מנחת העומר הבאה לברר את הספק על כנסת ישראל. מכל מקום הרי זה חיוב ודאי, כי יש ודאות של טהרה על כנסת ישראל, וזה מתברר על ידי מנחת העומר. ואכן היה לכלל ישראל עסק שלם עם הצדוקים שבקשו תמיד לקלקל את קרבן העומר (מנחות מה,). כי הם ביקשו לקלקל את הנאמנות של כנסת ישראל להקב"ה [ולכן כפרו בתורה שבע"פ המוכונת למדת המלוכות וכנסת ישראל]. אבל כלל ישראל מגלים בכל שנה את תוקף נאמנותם, אשר כל כנסת ישראל קדושים הם הדבוקים ונאמנים להקב"ה.

ד.

ההבדל בין חטא הנשיא לחטא שאר העם

אשר נשיא יחטא וגו' (ד, כב).

כתב רש"י: 'אשר נשיא יחטא, לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא

שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו, ק"ו שמתחרט על ודונותיו, עכ"ל. ולכאורה יש להקשות בענין זה, כי בפרשה הסמוכה כתוב 'ונפש כי תחטא' (ה, ה), ובוה"ק (ח"ז ע) מאריך לבאר שהוא לשון תימה, שהתורה מתמחה אך יכולה נפש לחטוא, והרי "ושמעה קול אלה" כלומר שבועת 'תהי צדיק ואל תהי רשע' (נדה ל), "והוא עד או ראה" בעולמות העליונים את שבר הצדיקים, עיי"ש עוד. והרי לפנינו שתי פרשיות סמוכות העוסקות במי שנכשל בחטא, ובאחת מהן מתייחסים אל הנשיא השב על חטאו באופן של 'אשרי', ובשניה תמהים עד מאוד על החוטא אך יכול היה בכלל לחטוא, ויש ליישב את גדר הדברים.

אבל באמת אפשר לפרש בפשטות, כי מדובר על שני מיני חטאים. כי הפרשה השניה עוסקת באדם פשוט שנכשל בחטא, ועל חטא כזה יש בוודאי תמיהה גדולה ועמוקה, אך יכול היה לחטוא ולהמרות את פי ה'. אבל הפרשה העוסקת בנשיא החוטא, היינו אדם גדול שנכשל בפגם דק מן הדק, וגם זה אינו שגגה של המראת פי ה' ח"ו, אלא מכשול שהומינו לו מן השמים על פי סודות ההנהגה, כדי שתהיה לו שייכות והתחברות עם בני דורו ויכול לעורר אותם בתשובה כמבואר בספה"ק, ועל זה ודאי שייך לומר 'אשרי' לו שזכה להיות המעורר את כולם בתשובה.

ועל פי זה יש לבאר עוד שינוי שמצינו בין פרשת חטאת הנשיא לבין חטאת הציבור, אשר אצל הנשיא כתוב 'וזהו מן הדם וגו' את פני פרוכת הקודש' (ה, ה), ואילו בחטאי העם כתוב 'את פני הפרוכת' (ה, ה) ולא נזכר 'הקודש', ורש"י כבר העיר על כך ופירש את הדברים. אבל לדרמנו יתכן לומר, כי מפני שאין החטא של הנשיא חטא אמיתי, לכן נשאת הפרוכת בגדר 'פרוכת הקודש'. אבל החטאים הפשוטים של המון העם, הם גורמים איוה חסרון ופגם בקדושת הפרוכת, ואצלם אין היא יכולה להיקרא 'פרוכת הקודש'.

ה.

דרך התשובה לילה קודם ליום, דרך התורה יום קודם ללילה

ואם נפש אחת תחטא בשגגה וגו' והביא קרבנו שעירת עזים וגו' ואם כבש יביא קרבנו לחטאת וגו' (ד, כז-כח; לב).

יש להעיר על השינוי הנמצא בפרשה זו בין קרבנות החטאת והשלמים, כי בפרשת החטאת נזכר קודם קרבן של עז ורק אחר כך קרבן של כבש, ואילו בפרשת השלמים נזכר קודם קרבן של כבש (ג) ורק אחר כך קרבן של עז (שם, יב).

ויש לבאר את הענין על פי דברי חז"ל ששאל ר' יודא את ר' יהודה 'מאי טעמא עיזי מסגן ברישא והדר אימרי', כי העיזים השחורות הולכות בראש עדרי הכבשים. וענה לו ר' יהודה 'כבריתו של עולם, דברישא חשוכא והדר נהורא' (שבת ע"ג), שהוא כענין בריאת הלילה קודם היום. הרי שהכבשים מורים על אור היום, והעיזים מורות על חושך הלילה. ולפי זה יש לומר כי בקרבן החטאת הולכים כמנהגו של עולם, בתחלה נזכרים העיזים החשוכים ורק אחריהם הכבשים. כי אכן עניינו של החטאת הוא לכפר על מי שנמשך אחר חושך העולם ונפל באפילת החטאים, וצריך הוא להפך את החושך לאור על ידי התשובה. ולכן מקדימים את החושך אל האור, כי האור של בעל התשובה הוא אור חיוני מותך החושך החושך המתהפך לאור.

אבל ענין השלמים הוא מדרגת השלימות נרמז בשמם, והוא ענין מדרגת התורה אשר בו נשלמים כלל ישראל בהדר תפארת השלימות הראויה [ולכן רק בתג השבועות היו מקריבים שלמי ציבור]. והתורה אור אכן מאירה את החושך, אבל לא שמתחילים עם החושך ומהפכים אותו לאור, אלא ההתחלה היא עם אור התורה, ואחר כך היא כבר מאירה את כל החושך. והנה שנאמר על התורה 'האיתנו בו יומם ולילה' (יהושע א, ח), והקדים את היום ללילה. וכן מצונו בדברי חז"ל שהיו לווים מן היום ופורעים בלילה את שיעוריו לימוד התורה (שירובן מה), הרי שהלילה נמשך אחר היום בדברי תורה. והנה ענין מה שהיו כלל ישראל צריכים להבין על הארבעים יום של מתן תורה שהלילה הקודם ליום הראשון אינו נחשב חלק מן היום, אלא היו צריכים לצרף אליו את הלילה הבא אחריו כדי שיהיו ארבעים יום שלמים (עיי' שבת פ"ט), כי שלמות התורה היא בבחי' לילה הבא אחר היום. ולכן בקרבן השלמים מקדימים קודם כל את הכבשים, המורים על אור היום של התורה.

מי יעלה בהר ה':

הענווה שנובעת
מגודל ההשגות

א. צפנת ליראיך: הענווה של צדיקים שייכת לעולם הבא שלהם

כדי להתחיל להתנהג בענווה לא צריכים להיות עניו | איזה צדיק לא הבין איך הגיע לגן עדן? | כל ההסברים בענווה של הצדיקים הם רק לפי ערכנו | הענווה שלהם היא חלק ממה שמטעימים אותם מן העולם הבא | התענוג בעולם הבא אינו גמול על העבודה אלא תוצאה של העבודה | מהו ה'לעומת זה' של הענווה של הצדיקים

ב. לכך נוצרת: בר דעת חושב - עשיתי רק מה שאני מוכרח לעשות

כשתהיה עניו - כבר לא תחפש הסברים לענווה | למה לא משביעים אותו: "תהא בעל מידות טובות! תדבר רק אמת!?" | החיל ורעדה שיש בעולמות העליונים | איזה עולם הוא 'עולם אחר'? | מיהו בגדר 'אדם נורמלי'? | המלאכים אומרים: אם אתה חוטא כלפי הבורא שברא אותך צריך אתה 'רפואה שלימה'

ג. ומי יקום במקום קודשו: צדיק מרגיש שלפי ערכו אינו יוצא ידי חובה כלל

ההשגות מגלים לאדם את המדרגות שעדיין עליו להשיג | בכל השגה חדשה הוא מביין שעדיין יש לו דרך הרחוקה לפניו | אין לשער ולתאר את ה'חסד נעורין' של כלל ישראל | למה דוקא על דור דעה היו תביעות גדולות ועצומות? | חוט השערה של הצדיק לעומת הרים וגבעות של אלפי יהודים פשוטים | מהו הסימן לעובד ה' אמיתי?

א.

צפנת ליראיך: הענווה של צדיקים שייכת לעולם הבא שלהם

להתנהג כמו עניו

הנה המסילת ישרים כאן בפרקין (פרק יא) דורש מכל אדם החפץ להיות 'נקי' בכל מעשיו, שיעבוד ויעמול כדי לעקור את הגאווה הנטועה בקרבו, ומנגד ישריש בו את מדת ה'ענווה' עד שתהיה מיוסדת וקבועה בנפשו. כאשר באים לרכוש קנין באיזו מדה - הנה ראשית דבר צריך לעמוד היטב על הסוגיא, להבין את כל החשבונות והמהלכים הקשורים לזה, ושוב אחר כך, צריך גם לעשות מעשים שמבטאים את המדה; וכגון אשר במדת הענווה, צריכים להתנהג באותן ההנהגות של אדם שאכן מחזיק את עצמו בשפלות ובענווה. והיינו, שגם אם האדם טרם קנה בשלימות את מדת הענווה, עליו על כל פנים להתנהג כמו 'עניו' ושפל בעיני עצמו: הוא מדבר בענווה, הוא הולך ברחוב בענווה - וכל שיגו ושיחו עם אלו שהוא בא בקרבנות, הוא בנעימות, בשפלות ובענוות חן. וכאשר יהודי מתנהג כך יום אחר יום, הנה ההנהגות הללו כבר יביאו אותו עם הזמן לקנות את מדת הענווה.

איך אפשר להבין את הענווה של הרבי ר' אלימלך?

ובאמת קשה מאוד - 'עס איז היבש שווער' - להבין כראוי את מהות מדת הענווה. כאשר מסתכלים על כך מתוך מבט שטחי, זה נתפס לעיתים כדבר שאין לו שום הגיון ושכל: אדם שהוא 'אדם גדול' בכל קנה מדה - מחשיב את עצמו כאדם פשוט ושפל ממש? איך אפשר להבין את זה? שומעים סיפורים ועובדות על צדיקים; עד כמה הרחיקו לכת במדת ענוותנותם; הרבי ר' אלימלך זי"ע אמר על עצמו שהוא האדם הגרוע ביותר בעולם! הוא אחז שיכל הגיהנום! לא יספיק לו... חמישים שנה כבר עברו מעת הסתלקותו, וההייליגער רוז'נער זי"ע אמר: "הרבי ר' אלימלך יושב עכשיו בגן עדן, ועדיין הינו תוהה ואינו מבין, איך הגיע לשם... הרי כאן עושים משפט צדק, נו, איך יתכן שהכניסו אותו לגן עדן?! הוא אינו יכול להבין זאת בשום אופן!". ואנחנו עומדים ותמהים על עובדא נוראה זו: איך יתכן שהרבי ר' אלימלך לא ידע 'מי הוא'?! איך יכול היה לחשוב שהוא

היהודי הגרוע ביותר בעולם? ובפרט אשר כפי שכבר הסברנו באריכות (ראה גליון הקודם), התורה הרי היא 'תורת אמת' והיא דורשת מן האדם ללכת רק עם האמת לאמיתה, נו, האם ישנו בכלל הווה אמינא בעולם שזה אמת?! שהרבי ר' אלימלך צריך אפילו רגע אחד של גיהנום?! ודאי שלא! נו, איך מותר לצדיק לחיות חלילה עם מהלך מחשבה שנראה כמו שקר?! ועוד מספרים את הדברים הללו כמעלה ומדרגה שכל אחד צריך להשתדל להגיע אליה, מה פשר הדבר?!

איננו יכולים להבין את הענווה של צדיקים

ונבוא להסביר קמעה את הדברים - ככל ששכלנו הקט יכול להבין זאת. אבל קודם לכל דבר מוכרחים להדגיש בהחלט: מדת הענווה של הצדיקים גבוהה ונעלה מעל כל ההסברים שאנו יכולים לתת לה! כמה שרק לא נתאמץ לקרב זאת אל השכל - עדיין לא נוכל באמת להסביר את הענווה הקדושה שלהם! הענווה שלהם הולכת הרבה יותר גבוה ורוחק משכלנו.

זה חלק מה'עין לא ראתה'

טעם הדבר שענוותנותם היא ענין כה נסתר שאין לנו בו שום השגה הוא, כי הענווה שלהם שייכת לעולם הבא! כלומר: כיון שהצדיקים זוכים כבר בעולם הזה לטעום 'מעין' של עולם הבא; כמו שחז"ל אומרים (ב"ב טז): "שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא". וכמו שעל העולם הבא אומר הנביא (סד, א): "עין לא ראתה אלקים וזולתך" - שאין לנו השגה מהי עולם הבא. כך גם בענווה ששייכת לעולם הבא - גם אין לנו השגה!

הצדיקים יודעים שהם ראויים לשכר העולם הבא

וביתר עומק: על התענוג של העולם הבא איתא בגמרא (ברכות יז): "צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". ובפירוש המושג 'עטרותיהם בראשיהם' - אומר הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ח ה"ב), שבשעה שהצדיקים זוכים לקבל את התענוג של 'זיו השכינה' - הם יודעים בנפשם שכל זה בא להם על ידי מעשיהם! במילים אחרות: הזיו השכינה שהם זוכים לו בעולם הבא, אינו

סתם 'מתנה' שנותנים להם לכבוד המעשים טובים שעשו בעולם הזה. כי אם זה היה ניתן להם על דעת כן, עדיין היה זה להם נהמא דכסופא - אלא הם 'מכתירים' את עצמם בזה! והיינו, הם יודעים בנפשם בכיורו, שהשכר הזה שהם זוכים לה עתה, מגיע להם כגמול ושכר על העבודת ה' שלהם!

והנה מאידך גיסא, הרי המושג שנקרא 'נהנין מזיו השכינה' הוא תכלית הביטול לאלוקות. הצדיקים ממש מתאחדים ומתכללים באלוקות! אין להם שם - שום ישות נפרדת! ואם כן אפוא צריך להבין: איך שני העניינים הללו עולים בקנה אחד?! או שאנו מדברים כאן על תענוג 'שמגיע' להם בהן צדק, או שאומרים שהם זוכים לתענוג שהוא תכלית הביטול?! אלא מוכרח הדבר, שה'עטרותיהם בראשיהם' הזה, אין לו קשר עם הגאווה המדומה שאנו מכירים אצל אנשי העולם הזה! אלא זה ענין אחר לגמרי, שאכן כן הולך כאחד יחד עם תכלית הביטול!

ה'אני' של העולם הבא אינו סתירה עם הידיעה שהוא ראוי לשכר שלו

במילים אחרות: מצד אחד אכן יודע הצדיק: "אני זכיתי!"! השכר שיש לי עתה הוא תוצאה של העבודה שלי! אולם בד בבד - זה ממש ההיפך הגמור מאותו 'אני' שאנו מכירים כאן בעולם הזה! זה 'אני' אחר לגמרי! ה'אני' של העולם הבא כלל לא מפריע לו לזיו השכינה ולעטרותיהם בראשיהם! אמנם שוב, כפי שכבר אמרנו, כמו שאין אנו מבינים כלל את שכר עולם הבא שהוא 'עין לא ראתה אלקים וזולתך', כך גם אין אנו מבינים כלל את הענווה של עולם הבא; שהגם שהצדיק יודע שהוא אדם גדול, הוא יודע שהוא זכה ליהנות מזיו השכינה - ועדיין הוא שרוי בתכלית השפלות עד שהוא סבור שאין בעולם יהודי יותר גרוע ממנו.

כפי שגאווה היא נגד השכל - כך גם ענווה היא נגד השכל

דוגמא לענווה של הצדיקים - שהיא מעבר לשכלנו - אפשר לקחת מדבר שאנו רואים לנגד עינינו כסדר: ההתנשאות של בעלי גאווה - שהיא גם נגד השכל! זה ממש 'זה לעומת זה'! כמו שבגאווה אנו רואים בעינינו מציאות שהיא נגד השכל; באלו דמיונות הבעל גאווה הזה ח, דמיונות שאדם

נקודות:

הגם אם האדם טרם קנה בשלימות את מדת הענווה, עליו על כל פנים להתנהג כמו 'עניו' ושפל בעיני עצמו: הוא מדבר בענווה, הוא הולך ברחוב בענווה - וכל שיגו ושיחו עם אלו שהוא בא בקרבנות, הוא בנעימות, בשפלות ובענוות חן. וכאשר יהודי מתנהג כך יום אחר יום, הנה ההנהגות הללו כבר יביאו אותו עם הזמן לקנות את מדת הענווה

דוגמא לענווה של הצדיקים - שהיא מעבר לשכלנו - אפשר לקחת מדבר שאנו רואים לנגד עינינו כסדר: ההתנשאות של בעלי גאווה - שהיא גם נגד השכל! זה ממש 'זה לעומת זה!' כמו שבגאווה אנו רואים בעינינו מציאות שהיא נגד השכל; באלו דמיונות הבעל גאווה הזה חי, דמיונות שאדם מיושב בדעתו כלל אינו יכול להבין כך גם, ה'לעומת זה' של הבעל גאווה, הוא גם שלא על פי שכל!

~
 'צדיק' הוא זה האדם שמתעלה ומתרום מן העולם המשונה שלנו, ונכנס לעולם נעלה ונשגב יותר - עולם נורמלי! באותו עולם נורמלי, הנה המילה 'חטא' - היא מילה שאפילו לא יכולה להיאמר! ושם הצדיק מרגיש 'בבית!' הוא מרגיש שהוא במקום נורמלי! - מלבד בעולם שלנו - שהוא ממש עולם לא נורמלי!

מיושב בדעתו כלל אינו יכול להבין: "איך אדם יכול להיות כזה בעל גאווה? האם הוא לא יודע מי הוא באמת ומה עשה בכל שנות חייו? איך הוא מסוגל להיכנס לכזה עולם של דמיונות?" כך גם, ה'לעומת זה' של הבעל גאווה, הוא גם שלא על פי

שכל! ההבדל הוא רק אחד: **צד הרע הוא 'למטה מן השכל' וצד הטוב הוא 'למעלה מן השכל'!** אדם יכול להיות כל כך נקי וזך במדת הענווה עד שאפילו אי אפשר להסביר זאת! אי אפשר להבין על פי שכל: "איך אדם יכול להיות כזה עניו? וכי אינו יודע

ב.

לכך נוצרת: בר דעת חושב - עשיתי רק מה שאני מוכרח לעשות

הולך ובה - הוא מרגיש 'בבית!' הוא מרגיש שהוא במקום נורמלי! - מלבד בעולם שלנו - שהוא ממש עולם לא נורמלי!

'תהי צדיק' - תיכנס לעולם הנורמלי

טרם שהנשמה יורדת לעולמו המשונה - 'צו אונזער מאדנע וועלט' - משביעים אותה: 'תהי צדיק', ובה אומרים לו לאדם: "תיכנס לעולם של הצדיקים! תתחבר ותהיה מהמחנה והחבריא של הצדיקים!" ובו ברגע שנכנסים לחבריא של הצדיקים, כבר חיים בעולם אחר! הצדיק חי בעולם שבו כלל אי אפשר להבין את הבעל עבירה: "איך אתה יכול לעשות דבר נגד רצונו יתברך שמו?! מה קרה לך, השתגעתי? אתה צריך לחיות על כדורים? וכי מה זאת אומרת, אתה עובר על ציווי מלך מלכי המלכים? אתה קובר את עצמך בחיים? נפלת על הראש? מה קורה איתך?!"

אם כולם משוגעים - אני עדיין לא חכם גדול...

בו ברגע שאדם זוכה והוא נכנס לעולם 'נורמלי' כזה - אינו נעשה בעל גאווה מכך שידוע את האמת שהוא צדיק ומעולם לא חטא. כי מבחינתו זה הדבר הכי נורמלי שיש בעולם! הוא לא יודע למה אנשים סביבו מפליאים זאת כל כך: "מה כל הרעש? מה הגדולה שמעולם לא חטאתי?! למה אינך משבח אותי, שאיני הולך 'עם הגרילים למעלה ועם הראש למטה'...? איך בכלל אפשר לחטוא?! הרי בכלל אין הווה אמינא כזו; להיות כל כך משוגע ומעוות - ללכת ולחטוא - 'בין איך דען אויפן קאפ געפאלן' - עם דבר כזה יש לי בכלל במה להחשיב ולהעריך את עצמי?!" ואכן אין לנו מה לענות לו! הוא צודק בכל מילה! אליבא דאמת, היה על כל אחד לחיות בעולם כזה שלא לחטוא נגד רצון השי"ת - אינו שום רבותא כלל! הוא מדבר בשפה שמדברים בו בעולם האמת - וכל הסובבים שמפליאים זאת, אין זאת אלא מחמת שהם חיים בעולם השקר.

הצדיק מרגיש: עשיתי רק את מה שצריך לעשות

כך גם לגבי 'עשה טוב': הצדיק יודע היטב את גודל דביקותו בתורה, היא יודע עד כמה העבודות שלו מגיעים עד כסא הכבוד, הוא יודע עד לאחת מכל מעשי הצדקה והחסד שלו, את המדרגות שלו, את הרוח הקודש שלו ושאר כל ההשגות הגבוהות שזכה להן. אבל חרף כל אלו, כלל לא עולה בדעתו שמחמת זה יש לו במה להתגאות ולהחשיב את עצמו! כי בעולם שבו הוא חי, בעולם אין שם הווה אמינא שלא לעשות את המקסימום - עבור הקב"ה! זה הדבר הפשוט ביותר בעולם שלו! וכמו שהמשנה אומרת (אבות פ"ב מ"ח): "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת" - כל מה שאתה עושה הוא דבר פשוט ומוכן מאלי! לכך נוצרת! לכך ירדת לעולם! וכי על הנשר להחשיב את עצמו מחמת שהוא עף ומרחף בשמי השמים? וכי מה

עין פות גירי קשתא לכל אתר דמשתלחין זריזין בְּאִשְׁתָּא" - הקב"ה עושה כביכול תנועה אחת קטנה - 'איין קליינע דריי' - ומכל עבר עפים ומרחפים ריבי רבבות של מלאכים! כל העולם רועש ומתפחד - 'עס קערט זיך איבער א וועלט' - וכולם יראים וחרדים! וכי מה זאת אומרת! הקב"ה הלוא דיבר אלינו! וכפי שהפסוק מתאר זאת (חבקוק ב, כ): "וה' בהיכל קדשו הס מפניו קל הארץ" - שם לעילא בהיכל ה' כל הארץ רועשת מכל הגה של הקב"ה!

העולם שלנו הוא 'עולם משונה'

אמנם לאמיתו של דבר, הביטוי הנכון - 'דער ריכטיגער שפראך' - צריך להיות: "אנחנו חיים בעולם אחר..." למה אתה אומר: הם חיים בעולם אחר?! הרבה יותר נכון לומר: "אנחנו חיים בעולם אחר!". ישנם מיליאריד מיליאריד עולמות - ללא גבול ומספר ממש, ובכל העולמות הללו חיים כסדר עם פחד מהשי"ת והדר גאווה! כל העולמות האלה אצים ורצים חיש מהר ללא כל שהות - לעשות את ציווי ה'! כל העולמות כולם מתבטלים להשי"ת בביטול נורא ועצום! נשאר לו רק איזה עולם קטן ובודד - 'איין קליינעס אינזל' - ששם למרבה הפלא אינו כך! העולם שלנו הוא זה שיוצא מן הכלל! כאשר המלאכים מדברים ביניהם הם אומרים עלינו: "האנשים שם חיים להם באיזה עולם אחר!" אם מלאך יספר 'חדשות' לחבריו: "אתם יודעים? יש היכן שהוא בעולם, עולם קטן ומשונה - 'א' מאדנע וועלט' - שבו מסתובבים להם ברואים של הריבונות של עולם, והם מסוגלים לעיתים שלא לעשות כפי רצון השי"ת! הם פשוט יכולים להחליט שהם מסרבים לקבל את דבריו!" - הם ממש לא יאמינו לו! הם יהיו בטוחים למעלה מכל ספק שזה כלל לא שייך - זה פשוט לא יכול להיות! זה פשוט לא יכנס להם לראש - אפילו לא בדרך משל ומליצה: 'יצטרכו לקחת שם איזה בעל דרשן שאין כמותו, שיחפש אלפי משלים ודוגמאות כדי להסביר להם זאת, ושיהיה ביכולתם להתחיל להבין איך יתכן שיצור נברא קרוץ מחומר עכור, יעשה אחרת ממה שהבורא יתברך ציווה אותו! ואחרי כל המשלים וההסברים - הם עדיין לא יבינו זאת! הם יגיעו למסקנה: "הברואים שם חיים להם באיזה 'עולם אחר' שאין לנו בו שום השגה!"

הצדיק הוא זה שחי בעולם 'נורמלי'

'צדיק' הוא זה האדם שמתעלה ומתרום מן העולם המשונה שלנו, ונכנס לעולם נעלה ונשגב יותר - עולם נורמלי! באותו עולם נורמלי, הנה המילה 'חטא' - היא מילה שאפילו לא יכולה להיאמר! אי אפשר אפילו לבטא בפה באותו עולם! ושם, אם יש איזה נברא שממרה את פי השי"ת - הוא נחשב כמו איזה 'משוגע' נער' מן השוק! פשוטו כמשמעו! וזה לא רק באיזה עולם מסוים אחד, אלא כך הוא בכל העולמות כולם - מלבד בעולם ה'מענין' שלנו! בכל מקום, שהצדיק

הצדיק מגיע למקום שלמעלה מכל ההסברים על ענווה

ונבוא לקרב קמעה את הדברים ולהבין מהו השכל שמונה מתחת לזה. כמוכן מאליו, שאנו מדברים רק לפי מדרגתנו, כדי שנוכל לעשות את הצעד הראשון ולהתחיל לעבוד על זה. אבל מי שיגיע למדרגות הנשגבות של ענווה - שצדיקים וזו לכך - עבורו כל ההסברים הללו לא יתפסו מקום והוא כבר לא יזדקק להם כלל. אם האדם זוכה להגיע למדרגת הצדיקים - הוא כבר לא זקוק לשום הסבר מדוע עליו להחזיק את עצמו בענווה ובשפלות, כי הוא כבר הגיע למקום שהוא שעומד למעלה מן השכל וההסברים שלנו.

למה צריך להשביע אותו על 'גאווה'?

איתא בחז"ל (נה ל): "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע" - הנשמה עומדת לרדת לעולם, אבל רגע קודם לכן משביעים אותה ואומרים לאדם: "שומה עליך להיות 'צדיק' - ולא רשע! ועוד מוסיפים להשביע אותו: ואפילו אם כל העולם יאמרו לך 'אתה צדיק' - תהיה בעיניך כרשע! אל תתפעל כלל, גם אם כל העולם כולו יצביעו עליך ויאמרו הנה זהו 'צדיק', אלא תמשיך ותוסיף לחשוב אצלך - שאתה רשע!"

לכאורה צריך להבין: למה צריך שתי שבועות שונות?! למה אין די בשבועה הראשונה של 'תהי צדיק' - הלוא חלק פשוט ממה שעליו להיות צדיק, זה גם שעליו להיות שלם במדת הענווה! וכי משביעים אותו בשבועה נפרדת שלא יהיה כעסן ושקרן?! שלא יהיה בעל תאוה?! הלוא כל אחד מבין שכל המידות וכל עניני עבודת ה' כלולים כבר במה שהשביעו אותו 'תהי צדיק', נו, למה דוקא בנוגע לגאווה, צריכים לחזור ולהשביע אותו בשבועה נוספת?!

בעולם הבא רועדים מרמז קל של הקב"ה

ישנו ביטוי שכיח אצל אנשים: 'הוא חי לו בעולם אחר'. למשל, אדם חוזר מביקור באיזו מדינה נחשלת ופרימיטיבית, מדינת 'עולם שלישי' אי שם בקצה העולם - שם חיים עדיין כמו 'פעם'; בלי חשמל בלי מים בברזים וכדומה - הוא יאמר: "הם חיים להם שם בעולם אחר לגמרי..."

עם הביטוי הזה אפשר להשתמש כלפי כל העולמות העליונים... כי ישנם באמת 'עולמות' בלי מספר, ממש אין לשער, אשר שם הכל מתנהל כמו 'עולם אחר' - 'אן אנדערע וועלט!' אם יהיה ביד האדם לעלות לעולמות העליונים ולעשות שם איזו 'ביקור' קצר... הוא לא יידע באיזה עולם הוא נמצא! הם אכן חיים שם בעולם אחר... הוא יראה למשל, כיצד השי"ת כביכול עושה איזו תנועה - כמו רמז קל בעלמא - ובמהירות הבזק כמו 'חץ מקשת' ומתאספים ומתכנסים מחנות שלמים של מלאכים ושרפים, אשר עומדים הכן לעשות רצון קונם וחפץ צורם! כמו שאומרים ב'אקדמות': "לְמַחְזֵי בְּאִנְפָּא

יעשה? שיהיה אריה או נמר? הוא הרי נשר! הוא הרי נברא כדי להיות נשר! אצל הצדיק זה הדבר הכי מופרך שבעולם - להתגאות מחמת שהוא עושה דבר כזה נורמלי ומובן מאליו, כמו עבודת ה'! צדיקים מרגישים בנפשם: "וכי רק מחמת שאיני מתנהג כמו המשוגעים הללו - אני כבר איזה צדיק גדול? אני בסך הכל אדם מן הישוב, אדם נורמלי - ולא יותר!"

אל תתפתה לחשוב כמו אלו שחיים בעולם השקר

חוץ ממה שמשביעים אותו 'תהי צדיק', מוסיפים ואומרים לו עוד ענין כללי מאד -

שאינו רק פרט כמו כעס או שקר. משביעים אותו: "ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע. ידוע תדע כי יעמדו סביבך אנשים שחיים בעולם השקר ויקיפו אותך, והם יחוו עליך באצבע ויאמרו הנה הצדיק! הם יפליאו את מדרגותיך והשגותיך! הם יגרמו לך להרגיש שאתה איזה יחיד ומיוחד - כי בעולם שלהם, אדם שעושה את רצון קונו בשלימות, הוא ממש חידוש גדול. ולכן אנו משביעים אותך: היזהר והישמר שלא תיפול ל'עולם שלהם'! שלא תיפול לקטנות המוחין ולצמצומים שלהם! זכור תזכור: לא רק שעליך להיכנס לעולם של 'תהי צדיק', אלא שמור

ג.

ומי יקום במקום קודשו: צדיק מרגיש שלפי ערכו אינו יוצא ידי חובה כלל

בכל מדרגה שזוכים אליה מגלים כמה רחוקים מן התכלית

ישנו עוד הסבר שיכול לקרב קצת אל השכל את מדת הענווה: בכל עת שאדם זוכה וקונה איזו מדרגה חדשה - אזי הוא מקבל בד בבד השגה יותר גדולה, גם באותן המדרגות שטרם הגיע אליהן. כלומר, הוא נעשה כעת יותר קרוב - 'ער' ווערט נענטער באקאנט' - לאותן המדרגות שכעת עתה הן עדיין רחוקות ממנו - אבל מצד האמת הוא מסוגל לעמול ולהגיע אליהן - ומן השמים אכן תובעים ודורשים ממנו עכשיו, שיעבוד בכל כוחותיו כדי להשיג את המדרגות הללו.

בכל פעם שזוכה להגיע לעוד מדרגה - אם אכן זו מדרגה מצד הקדושה ולא מהסטרא אחרא חלילה - הוא מקבל עוד השגה, אשר על ידה הוא רואה כמה רחוק הנינו מהיכן שעליו עוד להגיע. ושוב יש לו רצון והשתוקקות חדשה להשיג מדרגה זו, ושוב כאשר זוכה לה הינו רואה עד כמה הוא עדיין רחוק מהתכלית שלו וחוזר חלילה שוב ושוב, וכך יכול האדם לזכות למדרגות ושלימות עד אין גבול ואין סוף.

המרחק בין המדרגות הולך וגדל בכל פעם

ניקח צעד הלאה: ככל שאדם זוכה להשגה יותר גבוהה ונעלה - כך הוא נעשה יותר רחוק מן המקום שעליו להגיע! כי אין הכוונה לומר, שבכל פעם שהוא עולה למקום נעלה יותר, הוא רואה לנגדו רק עוד מדרגה אחת למעלה מן המקום שהוא נמצא בו כעת, וגם המרחק בין המדרגות נשאר במרחק שווה כמו אתמול. לא! אלא ברגע שאדם מתעלה ועולה בדרגתו - כל עצם השגתו נעשית גבוהה יותר! הוא כבר רואה לפניו עכשיו, מדרגה הרבה יותר גבוהה ממה שראה אתמול, והמרחק שלו מן המדרגה הזו - גדולה מהמרחק שהיה בו אתמול כהנה וכהנה! וכגון, אם אדם ישקיע בעסק אלף דולר, ייתנו לו רווח של עשרה אחוזים - כלומר, מאה דולר בשנה. אבל אם ישקיע מיליון דולר בעסק, כבר לא ייתנו לו רק עשרה אחוזים - כלומר, מאה אלף דולר בשנה - אלא ייתנו לו למשל עשרים אחוזים! שזה מאתיים אלף דולר! למה לא נותנים לו אותם אחוזים? כי עם מיליון דולר אפשר לעשות עסקאות הרבה יותר טובות - מאשר עם אלף דולר!

וכך הוא ברוחניות: ככל שאדם נעשה יותר 'שלם' - הוא נעשה עכשיו יותר ויותר רחוק משלמותו - כי מאדם שלם דורשים יותר שלימות! כי אם אדם זיכך את עצמו במדת היסוד, וזכה

נפשך שלא תצא משם לעולם - תישאר תמיד באותו עולם, ששם להיות צדיק זה הדבר הפשוט ביותר! תראה את עצמך רק כאדם נורמלי פשוט אינו כל כך משוגע כדי להיות רשע...!" ומובן מכל האמור, שאין זו אזהרה על עצם ההתרחקות מגאוה, אלא שמשביעים אותו שתמיד יהיה שרוי בעולם שבו מסירות נפש לעבודת ה' הוא הדבר הפשוט ביותר בעולם: "לא רק שעליך להיות יהודי כשר ושומר תורה ומצוות - אבל בעצם תמשיך להיות בעולם השקר! לא! אלא שדורשים ממך שתיכנס ותחיה ב'עולם אחר' - בעולם שבו אין שום חידוש שאדם הוא 'צדיק'!"

מן השמים! הם שתו מבארה של מרים! הם היו דור שאין לנו בהם שום השגה! הם צירפו וזיכנו את עצמם והגיעו למדרגות נוראות!

אם זכיתם לכאלה מדרגות למה לא המשכתם לעלות הלאה

אפס כי אחר כל זה, עדיין הכתוב עומד וצווח (תהלים צה, י): "אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וגו' וְהֵם לֹא יָדְעוּ דַרְכֵי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאָפִי אִם יִבְאוּן אֶל מְנוּחָתִי" - ארבעים שנה הלכתי איתם במדבר ובכל הזמן הזה היה ביננו 'מצה ומריבה' - והיה בי אף וחמה עליהם! למה הקב"ה כועס על דור דעה כזה? איך אפשר לומר על אנשים נעלים שכאלה "הם לא ידעו דרכי"? כי הם לא זכו להשיג את מה שהיה עליהם להשיג! הטענה עליהם חזקה מאוד: "השתא דאתית להכי, אם כבר כן הגעת למדרגה גבוהה כזו של מתן תורה ואתה כבר כן היית ראוי לכל ה'הויכע זאכנ' הללו, נו, למה לא המשכת ללכת הלאה?! בשלמא אם היית בגדר 'לא ראוי' - ניחא, אבל הלוא כן היית ראוי להשיג ענינים יותר נעלים, נו, אם אתה כן היית ראוי - אתה כבר עומד ומוכרח להשיג אותם! אתה כבר לא יכול להתחמק מזה! יש עליך תביעה הרבה יותר חזקה שאומרת: שאתה מוכרח להשיג השגות גבוהות - 'דו מוזט זוכה זיין צו העכערס' - וללכת הלאה והלאה! ואם לא זכית, הרי שהטענה עליך חמורה הרבה יותר!"

מן הצדיק מצפים ליותר

צריכים לדעת שהדין שיש למעלה על צדיק - הוא חריף וחמור עד מאד. וכמו שאיתא בחז"ל (יבמות קכא, ב): "וסביביו נשערה מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה". אם ה'בעל דבר' בא ומקטרג על אי אלו פגמים הכי עדינים של הצדיק, שהוא אינו לפי ערכו - כפי שמצופה ממנו להיות, אזי הקטרוג והמדת הדין ששוררים בכל העולמות הם בתוקף גדול פי כמה - מאשר אם יבוא השטן ויביא עם כל העבירות - 'פעק אויף פעק' - של שאר כל היהודים הפשוטים גם יחד! עם הצדיק מחמירים כהנה וכהנה מאשר עם היהודים מן השורה! האמישינאווער רבי זצ"ל אמר פעם ביחידות אמרה חריפה מאד: "דער גיהנום איז נאר פאר גרויסע מענטשן! ווייל פשוט'ע אידן, נו, אן עבירה'לע אראפ און עבירה'לע ארויף, עס איז נישט קיין גרויסע נפקא מינה! אבער גיהנום גיבט מען נאר פאר גרויסע מענטשן!" ("הגיהנום מיעד רק לאנשים גדולים! כי יהודים פשוטים... נו, עבירה'לה

נקודות:

מדובר כאן בעם מדוכא בייסורים נוראים, הם יושבים בארץ טמאה כזו, ערות הארץ, בלי תורה, בלי כלום - כבר משך של מאתיים ועשר שנה, ועדיין הם מאמינים בגאולה! וכשהגיע הרגע האמתי של יציאת מצרים, הם קמו והלכו אחרי הקב"ה למדבר שומם בלי שום הרהור, הם היו דור שאין לנו בהם שום השגה! הם צירפו וזיכנו את עצמם והגיעו למדרגות נוראות!

~

הצדיק תמיד מרגיש רחוק כל כך מן המקום שעליו להגיע וממה שמצפים ממנו בשמים, ומחמת זה הוא אכן גם שפל בעיני עצמו ומרגיש שהוא גרוע מכל אדם בישראל - אשר ממנו לא דורשים להשיג מדרגות כמות! אני - שכבר הגעתי ונעשיתי צדיק - הלוא זועקים אלי כל רגע: "איכה?! היכן אתה בעולם?! למה אינך מה שאתה צריך להיות?!"

פחות עבירה'לה יותר, זה לא הבדל גדול! אבל גיהנם נותנים רק לאנשים גדולים!"). כמובן, שאין הדברים כפשוטם, בוודאי שאדם צריך לתת דין וחשבון על כל פרט ופרט וישנו שכר ועונש על כל דבר. הוא רק התכוון להביע בזה את ה'כחוש השערה' שיש עם הצדיקים; עד שלפי ערך עיקר הגיהנם הוא רק לאנשים גדולים! והיינו שעם אנשים גדולים עושים חשבון יותר עמוק ונוקב - כחוט השערה ממש! **אצל אדם גדול, כל ההרור שלו יש לו משמעות הרבה יותר עמוקה וגדולה! כל מצווה שעושה יש לה הרבה יותר מה לומר, היא עושה רעש בשמים ועושה תיקונים מופלגים ונוראים בכל העולמות!** וחלילה להפך, כל פגם שלו אומר הרבה מאוד, זה גורם לקטרוג ולמדת הדין ופוגם בכל העולמות!

צדיק מרגיש תמיד שהוא כל כך רחוק מן המקום שעליו להגיע הצדיק תמיד מרגיש רחוק כל כך - 'ער איז נעבעך אזוי ווייט' - מן המקום שעליו להגיע וממה שמצפים ממנו בשמים, ומחמת זה הוא אכן גם שפל בעיני עצמו ומרגיש שהוא גרוע מכל אדם בישראל - אשר ממנו לא דורשים להשיג מדרגות כמותו! הצדיק חושב לעצמו: "היהודי הפשוט הזה הרי נמצא במצב טוב מאוד! עליו אין תביעות מדוע הוא לא מתרומם ומתעלה למדרגות יותר גבוהות, הרי אין לו השגה בהם! (אולי יש טענה עליו מדוע הוא אכן לא התחיל להיכנס לעבודת ה' - ושוב יגיע למצב שכבר יהיה אפשר לבוא אליו בתביעות יותר חזקות וכדלעיל, אבל למעשה במצבו כעת אין עליו תביעות גדולות). אבל אני - שכבר כן הגעתי ונעשיתי צדיק גדול כזה - הלוא זועקים אלי כל רגע: "איכה?! היכן אתה בעולם?! למה אינך מה שאתה צריך להיות?!"

שוב כמו שאמרנו בפתיחת דברינו: אי אפשר באמת להבין זאת, כי בסופו של דבר - כמה חשבונות שרק יעשו - אי אפשר לומר שהרבי ר' אלימלך היה פחות מכל יהודי פשוט! ולכן הקדמנו שאנו נותנים כאן רק איזה הסבר פשוט, כדי שנוכל להתחיל לעבוד על מדת הענווה. **אבל הענווה האמיתית של הצדיקים, היא שפלות ששייכת לעולם הבא - 'אן עולם הבא' דיגע שפלות' - שהיא מעבר לכל השכל וההסברים שלנו! 'עין לא ראתה אלקים זולתך'.**

כל הצדיקים הרגישו כנפשמם שפלים וגרועים מכל יהודי מדת הענווה היא סימן לצדיק; כפי שראינו אצל כל אותם 'אמת' צדיקים - שהגיעו למדרגות נשגבות ונעלות באמת - שהם תמיד התהלכו עם לב שבור ובשפלות רוח ואחוזו שהם ממש הגרועים מכולם; וכפי שה'רב זכורנו לברכה' היה מספר, על זקינו הרה"ק מרוזוואדוב ז"ע שהרבה פעמים נפל למשכב מרוב 'שברון לב'. הוא פשוט לא יכול היה לעמוד בזה; איך ייתכן שיהודים באים אליו עם 'קוויטלעך' - בזמן שהוא כזה 'גארנישט!' הוא היה מתאונן כסדר: "אתה בא אלי עם 'קוויטל' - שאתפלל עליך? אתה הרי אלף פעמים יותר טוב ממני - וְאָךְ קום איך אתה צדיק בכלל?! אתה הרי הרבה יותר ממני!" וְאָךְ ראו אצל כל הצדיקים אמת, כמה הם היו שפלים ונבזים - 'צובראכן אויף שברי שברים' בעיני עצמם. כל זה בא להם, כי חיו חיים עם חשבון הנפש לפי ערכם הרם, והם הבינו שמהם דורשים ומצפים שיגיעו למדרגות נעלים וגבוהים מאד - מדרגות שלא דורשים משום אדם אחר.

אחר הפעולות נמשכים ללבבות כאשר אדם מבין את המהלך - 'אינינאל ער האט ארויס דעם געדאנק' - שעליו מיוסדת מדת הענווה - הנה מעתה שומה עליו להתנהג בפועל בהנהגות של העניו; לא לדבר מעצמו גדולות ונפלאות... לא לחפש איך הוא יכול לקבל עוד קצת כבוד... לא ללכת בקומה זקופה כאילו שכל העולם שלו... עליו להרגיל את עצמו שכל סוגי 'דרכי גאוה' הללו כלל לא יכנסו בעולם שלו! שכל צורת החיים שלו יהיו על פי 'דרכי ענווה' והנה כאשר יתנהג כך אזי כל הפעולות הללו ישיפיעו עליו להגיע לענווה אמיתית. גם אם האדם עדיין לא זכה לקנות בשלמות את מדת הענווה, אבל אם כבר נוכח להבין את אמיתתה ומעלת מדת הענווה, הוא כבר נעשה 'חסיד' של ענווה והוא באמת מבקש לזכות לענווה - ובנוסף לזה הוא גם מתנהג עם 'הנהגות' של ענווה - הוא בוודאי יגיע לשלימות הפנימית של ענווה!

גאלדענעם טראַלץ' (ראיתי את שני הצדיקים משוחחים, ותפס אותי פחד, איך שהיה נראה כאשר הם משוחחים, אבי הק' עם הרה"ק מאפסא עם עטרת הזהב).

אחר זמן מה, כאשר סיימו שני הצדיקים לשוחח ביניהם, קרא הרה"ק מאפסא אל הרה"א, ואמר לו: 'אליעזר! מיט אים זאלסטו שוין נישט לערנען! (אליעזר! יותר אל תלמד איתו!). אבל גם ממנו לא רצה הרה"א לקבל את הדברים כחוק בלי טעם, וטען גם לפניו למה לא ללמד עמו, והרי יש לו ממנו תועלת רבה כל כך. אמר לו הרה"ק מאפסא: 'אליעזר! מ'קען דיר נישט מסביר זיין אז דו זאלסט פארשטיין וואס אונז פארשטיין מיר, אויב מען וועט נעמען פון א גרויסע כלי און אריינגיסן אין א קליינע כלי, וועט זיך עס איבער גיסן, דו קענסט נישט פארשטיין וואס אונז פארשטיין מיר, איך זאג דיר, מיט אים זאלסטו נישט לערנען! (אליעזר! אין אנו יכולים להסביר כבדי שחבין את מה שאנו מבינים, אם יקחו את תוכנו של כלי גדול וישפכוהו לכלי קטן, הרי יעלה על גדותיו וישקר, אין אהה יכול להבין את מה שאנו מבינים, אני אומר לך, כי איתו אל תלמד!). והוסיף ואמר לו: 'וויסן זאלסטו אז פאר משיח וועט קומען, וועלן זיין רבי'ס און רבי'ס, איך זיי וועלן נישט ווערד זיין' (דע לך כי לפני ביאת המשיח, יהיו רבי'ס לרוב, ולא יהיו שוים) ברצונו לרמוז לו להיזהר שלא להיות מצדיקים כאלו. נרעד הרה"א, כי הבין אשר 'לפני ביאת המשיח' הכוונה היא לדורו, וכי איך יוכל בעצמו להינצל שלא להיות מאותם הרבי'ס. אמר לו הרה"ק מאפסא: 'די עצה איז, אז מען וויינט זיך גוט אויס 'והאר ענינו בתורתך' און דעמאלט איז דער רבוננו של עולם מאיר עינים אז מען זאל נישט זיין פון די רבי'ס' (העצה היא, לבכות מעומק הלב בבקשת 'והאר ענינו בתורתך' וזו מאיר הקב"ה את העינים שלא להיות מאותם הרבי'ס). אחר שזיחה זו עם הרה"ק מאפסא, קיבל הרה"א את דברי אביו עם הרה"ק מאפסא, ולא הוסיף לדון בדבר אלא עזב את החברותא. [נמוכן מאליו לכל חכם ומבין מדעתו, כי דברים אלו הינם עניינים עמוקים בדרכי הצדיקים, הנוגעים ברזון דרוזן מכבשונו של עולם, אשר מי יעמוד בסוד קדושים].

בעירו של הרה"ק מאפסא היה דר איזה פושע ישראל שלא היה שומר תורה ומצוות כמעט רח"ל, אבל הרה"ק מאפסא היה מקרב אותו ביותו ומראה לו חביבות גדולה. פעם שקאלו אותו חסידים על הדבר, למה הוא מקרב אותו כל כך. אמר להם הרה"ק מאפסא כי כתוב על לעתיד לבא "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'" (ישעיה סו, יט) שהגויים יביאו את בני ישראל מתנה אל המשיח. פנה אליהם הרה"ק מאפסא ושאל אותם: 'זעום וועלן זיי ברענגען? אידן אזוי ווי מיר און ענק? אונז, ווען מיר וועלן הערן אז משיח קומט, וועט מען דען ווארטן אז די גויים זאלן אונז ברענגען צו משיח? מ'מועט דאך באלד לויפן אנשקעגן משיח! אז מ'זעט פשוט ברענגען אונז אידן וואס ווייסן גארנישט פון תורה ומצוות, וואס אפילו ווען זיי וועלן הערן אז משיח קומט, וועלן זיי נישט גיין, וועלן די גויים דארפן פשוט ברענגען א מתנה פאר משיח דעם איד' (וכי את מי יביאו? יהודים כמנוי וכמנום? הרי אנו, כאשר רק נשפם שמישיח בא, וכי נמתין שגויים יביאו אותנו אל משיח? הרי תיכף נרוץ לקראת משיח! אלא יביאו יהודים כאלו שאינם יודעים כלל מן התורה והמצוות, אשר אפילו כאשר ישמעו שמישיח מגיע, לא ילכו, ויעצרוהו הגויים פשוט להביא מתנה לפניה את זה היהודי). סיים הרה"ק מאפסא 'נו, דער מתנה מן משיח זאל איך נישט ליב האבן? ס'איז דאך משיח'ס מתנה! (נו, וכי את המתנה של משיח לא אוהב? הרי זה המתנה של משיח!). ואכן ידוע כי ציוה לקרוא לספרו הק' בשם 'אוהב ישראל' מחמת רוב אהבת ישראל שהיתה בוערת בו.

• הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפסא ז"ע היה נהוג ללכת עם 'גאלדענעם טראַלץ' דיינו ז"ע וזה עם חוטי זהב התלויים בה כדרך השרים החשובים, והיא היתה מונחת לו על ה'ספאדיק' שלו. והיה נוהג כך לפי שהיה רגיל לכנות את עצמו 'מלך ישראל וגואול', ולכן נהג במנהג שררה זה.

פעם אחת ביקר הרה"ק מאפסא אצל הרה"ק הרבי ר' ברוכל' ממעזיבו ז"ע ושוחח עמו, והנה דרכו בקודש של הרה"ק מאפסא היתה להתלהב בדביקות הרבה פעמים במשך היום, ובאותה שעה היה רגיל לומר בנעימה מיוחדת: 'אָךְ אָךְ רבונא דעלמא כולא, וכך היה עושה בכל עת. ואפילו באמצע שהיה מדבר עם בני אדם, היה פתאום מתלהב באמצע השיחה ואומר בדביקות: 'אָךְ אָךְ רבונא דעלמא כולא. וכך גם אירע באמצע שיחה זו שדיבר עם הרבי ר' ברוכל', אשר באמצע שיחתם התלהב הרה"ק מאפסא בדביקות ואמר: 'אָךְ אָךְ רבונא דעלמא כולא'. והנה הרבי ר' ברוכל' היה נוהג בקפדנות על פי דרכו בקודש כידוע, ובשמעו את הרה"ק מאפסא מתלהב בדביקות, פנה אל הגבאי שלו ואמר אליו בלשון תרעומת: 'דו ביסט עפעס געוועהן אין לייפציג לעצנטיס? פארוואס האסטו מיר נישט געקויפט אביסל דבקות? איך זעה דער איד האט דבקות, און איך האב גארנישט קיין דבקות! (האם היית בלייפציג לאחרונה? - שם היה היריד הגדול שבו מכרו הרבה דברים - אם כן למה לא קנית לי קצת דבקות?! הנה אני רואה כי להידי זה יש דבקות, ואילו לי אין שום דבקות!). ענה הרה"ק מאפסא ואמר לו: 'מיט וועט טשעפעט איר? איך ווייסט אז איך בין מלך ישראל וגואול? (את מי אתם מקניטים? האם אתם יודעים כי אני הנני מלך ישראל וגואול?).

• דרכו בקודש של הרה"ק מאפסא ז"ע היתה להסתיר מעין כל רואה את העניינים הנעלים הפנימיים והמדרגות הגבוהות, והיה נוהג בחמורה רבה עם כל מי שהיה מגלה את מדרגותיו שהעניקו לו מן השמים. מעשה היה בצדיק אחד אשר בצעירותו שהה הרבה בראפשיץ, והיה ידיד קרוב של הרה"ק הר"א מדזיקוב ז"ע, ולמדו יחד בחברותא. פעם אחת נכנס אותו צדיק אל הרה"ק מאפסא, וסיפר לו כי הוא רואה 'מדרגות' בשעת תפלתו [שמגלים לו מן השמים עניינים נעלים, כגון שהוא רואה עמוד של אש או שאר דברים נשגבים שלא כדרך הטבע]. וכאמר היה הרה"ק מאפסא מקפיד על כך מאד, ובתחילה ניסה לרמוז לאותו צדיק שיחדל מסיפוריו, אבל הוא לא קיבל את הרמזים והמשיך לספר על מדרגותיו. מיד קרא הרה"ק מאפסא לבנו הר"א, ואמר לו בתקיפות: 'אליעזר, מיט אים זאלסטו שוין מער נישט לערנען! (אליעזר! איתו אל תלמד עוד!). אבל דבר זה היה קשה מאד על הרה"א לקבל, מפני שהיה חברו הטוב אשר היה מופלג בצדקותו ומדרגותיו הנעלים, וקיוה הרה"א לקבל ממנו הרבה תועלת. ביקש הרה"א וטען לפני אביו כי הם חברים טובים כל כך, ולמה לא ילמדו ביחד, וכך נשא ונתן עמו בכמה טענות ובקשות, כי מאד היה קשה בעיניו לקבל את דברי אביו הק' בזה.

אכן מן השמים נסתבב, כי באותה שעה שדיבר הרה"ק מאפסא עם בנו הר"א אודות ענין זה, פתאום הגיע הרה"ק מאפסא לבקר אצל הרה"ק מאפסא, והיה עם בואו קרא לו הרה"ק מאפסא לצד החדר, וכך נעמדו ושוחחו יחדיו.

לימים סיפר הר"א עובדה זו לבניו, ואמר להם: 'איך האב געוועהן די צוויי צדיקים שמועסן, האט מיר אנגעכאפט א פחד, וויאזוי ס'האט אויסגעוועהן ווי זיי שמועסן, דער טאטע מיט'ן הייליגן אפטרע מיט'ן